

Slovenski planinski muzej

Stara ideja – novi načrti

Besedilo: Elizabeta Gradnik

Številne prireditve, razstave, predavanja in proslave so že in bodo še zaznamovali letošnje leto, ki ga je Organizacija združenih narodov razglasila za leto gora. Priložnost je več kot primerna, da jo izkoristimo za pospešeno delo pri izgradnji novega slovenskega planinskega muzeja – ne nazadnje je ideja o njem stara že sto let. Zato pripravljamo tudi razstavne panoje in promocijsko zloženko, s katerimi bomo staro idejo in nove načrte predstavljali ob vseh pomembnejših dogodkih, povezanih z letom gora, in tako z njimi seznanili širšo slovensko javnost.

Prve zapise o »alpskem muzeju« lahko preberemo že v Planinskem vestniku iz leta 1901 – na pobudo g. R. naj bi češka podružnica Slovenskega planinskega društva (SPD) začela »nabirati predmetov, sposobnih za alpski muzej ... Nameru to pozdravljamo prav iz srca, ker gre za spoznavanje naših gora, in ne dvomimo, da bi našta Češka podružnica za to svoje podjetje med Slovenci pomočnikov, ki bi hoteli obogatiti zbirko s primernimi stvarmi. Služil bi vsak prispevek v povzdigo imena naše domovine.«

V naslednjih letih so se pojavljala bolj ali manj resna tovrstna prizadevanja, še najbolj konkretno pa so bila uresničena v Triglavski muzejski zbirki, ki so jo odprli leta 1984 v Mojstrani in za katero so gradivo zbrali predvsem člani Planinskih društev Jesenice in Dojve – Mojstrana. Ker ta zbirka pokriva predvsem ožje Vzhodne Julijske Alpe, ne pa celotne Slovenije, danes vzpostavljamo projekt, imenovan **Slovenski planinski muzej in informacijsko središče Triglavskega narodnega parka Mojstrana**.

Zakaj? Ga sploh potrebujemo?

Naša dežela je lepa. Gozdnato hribovje, obli griči, vinorodne gorice, panonske ravnine, kraške planote, morje – nad vsem tem pa, kot krona, zasneženi gorski vrhovi. Svet gora, ki že od nekdaj vzbuja spoštovanje in občudovanje, ki predstavlja izziv, ki navdihuje ustvarjalne duše in je način življenja marsikaterega Slovenca. Nemalokrat je naša predstava domovine uokvirjena z mogočnimi vršaci in poraslimi hribi, pa najsi bomo drzni osvajalci vrhov ali le ponižni občudovalci iz doline. Vendar pa ni samo idilična podoba tista, ki šteje; gore so bile zlasti v preteklosti mnogim nosačem in vodnikom tudi kruh, marsikomu grob, drugim pa nenehen in vabeč izziv.

Zato ni presenetljivo, da imamo bogato planinsko zgodovino, ki so jo sprva pisali pastirji, lovci, iskanci rud in zdravilnih zelišč, nato znanstveniki, botaniki in geologi pa turisti, vodniki, nosači in alpinisti in ne nazadnje vsi, ki so jih gore omrežile s svojo čarobnostjo.

Vsaka zgodovina pa pusti tudi materialne sledove in v planinski jih ni malo: krpelje, cepini, dereze, obleke, kažipotne table, značke, dokumenti, fotografije, makete, umetniška dela, vodniške knjižice, stare razglednice, gorniške palice in še bi lahko naštevali.

Nepredmetne, a prav tako močne sledove najdemo v množičnosti planincev in v pomenu gora za zdravje telesa in duha, za ekologijo, za turizem.

Vse to kar kliče po ohranjanju in skrbi, ki jo lahko zagotovi le ustrezna strokovna ustanova, kot je Slovenski planinski muzej. V alpskih državah so planinski muzeji pomembne nacionalne institucije

je za utrjevanje in ohranjanje zgodovinskega spomina, ozaveščenosti in narodove identitete.

Kje bo postavljen?

V **Mojstrani** – kraju, na katerega se lahko smiselno in vsebinsko naveže. V njen prid govori kar nekaj dejstev – leži na samem vhodu v gorski svet, na izhodišču za triglavsko pogorje in Karavanke, pred vstopom v Triglavski narodni park. Tu že obstaja Triglavska muzejska zbirka, ki bo z zbranim gradivom predstavljala osnovo novega muzeja, za katerega je občina Kranjska Gora že odkupila več kot 3000 m² veliko zemljišče ob Triglavski cesti, ki vodi v Vrata.

Kakšna bo vsebina?

Najprej je treba povedati, da bo to novozgrajena stavba, ki se bo s svojo zunanostjo vklapljalala v podeželsko, gorsko okolje, notranjost pa bo zasnovana po sodobnih evropskih muzeoloških standardih z uporabo različnih avdio-vizualnih sredstev, raznih rekonstrukcij in moderne informacijske tehnologije skupaj z nekaterimi klasičnimi prijemi pri postavitvi muzejske razstave. **Stavba bo namenjena skupni predstavitvi planinske zgodovine celotne Slovenije in Triglavskega narodnega parka:**

- prostorsko prelivanje različnih tipičnih vsebin,
- slovenske gore in gornišтво na Slovenskem,
- Slovenci v Alpah in v vseh gorstvih sveta,
- simboli, miti in legende: Triglav in Zlatorog,
- slovenske gore v kulturi, umetnosti in znanosti,
- vode in podzemna skrivnost apneniških Alp,
- 3000 let preživetja v slovenskih gorah.

Tu se bo našel tudi prostor za predavanja, okrogle mize, prikaze filmov, muzejske delavnice za otroke in odrasle, občasne tematske razstave in depoje, kjer bomo strokovno skrbeli za zbrano gradivo.

Kaj že imamo in kaj je že narejeno?

Imamo veliko najrazličnejšega planinskega gradiva, ki je zaenkrat zbrano in inventarizirano v okviru Triglavske muzejske zbirke v Mojstrani. Material še vedno zbiramo in upamo, da nam boste pri tem pomagali vsi tisti, ki še hranite delce planinskega mozaika.

Poleg tega imamo namensko odkupljeno zemljišče ob Triglavski cesti v Mojstrani, v neposredni bližini sedanje muzejske zbirke. Izdelani sta projektna naloga in programska zasnova muzeja ter imenovana projektni svet in gradbeni odbor.

Predvsem pa imamo veliko, že stoletje staro željo vseh slovenskih planincev, ki verjamejo, da sta njihova pot in dediščina vredni postavitve novega muzeja.

(V času nastajanja tega članka je v sredstvih obveščanja objavljen tudi Javni anonimni natečaj za izdelavo arhitektonske idejne rešitve za Slovenski planinski muzej in informacijsko središče Triglavskega narodnega parka Mojstrana.)

Kako do uresničitve?

Pa smo pri nekoliko manj prijetnem vprašanju! Partnerji in soinvestitorji projekta so Planinska zveza Slovenije, Javni zavod Triglavski narodni park, Občina Kranjska Gora in Planinsko društvo Dovje – Mojstrana. Med njimi so potekali tudi vsi dosednji dogovori, sestanki in usklajevanja.

Za strokovni del skrbijo Gornjesavski muzej Jesenice, Triglavski narodni park in Komisija za muzejsko dejavnost pri Planinski zvezi Slovenije.

Možni viri financiranja projekta so različni: z dobro pripravljeno projektno dokumentacijo lahko kandidiramo na mednarodnih razpisih – programov Evropske skupnosti PHARE in INTERREG III.b (Alpe), pridobiti poskušamo sponzorje in donatorje ter zagotoviti proračunska sredstva, upamo pa tudi na podporo vse slovenske planinske javnosti v obliki namenskih prispevkov.

Pa še en predlog!

Ker je naziv Slovenski planinski muzej in informacijsko središče Triglavskega narodnega parka Mojstrana za delovni naslov predolg, njegova kratica pa nerazumljiva, je nujno, da dobi skupna hiša tudi skupno, kratko in razumljivo ime. Predlog se glasi **Triglavski tempelj Mojstrana**, obrazložitev pa je naslednja:

- za (bolj ali manj upoštevan) začetek organiziranega slovenskega gornišťva lahko štejemo ustanovitev gorskega društva Triglavski prijatelji leta 1872 v Bohinju. Zaradi nasprotovanja cesarskih oblasti je sicer delovalo le dve leti, imeli pa so svoje ime, predsednika, društvena

- pravila, svojo pot na Triglav in svojo kočo na Ledinah pod Malim Triglavom. O poimenovanju tega prvega slovenskega planinskega zavešča pod Triglavom se že od začetka pojavljajo različna tolmačenja v slovenščini oz. nemščini, pogosto pa zasledimo besedno zvezo Triglavski tempelj – bodisi da gre za ime kočice (E. Lovšin: V Triglavu in njegovih soseščini, 1944, str. 142) ali za poimenovanje veličastnega podtriglavskega prostora, kjer je bila kočica postavljena (D. Kermavner: Planinski vestnik, 1964, str. 105),
- naslednji argument za to ime je v zvezi z muzeji oziroma njihovimi dawnimi začetki. V klasični Grčiji še niso poznali muzejev v današnjem pomenu besede, bolj znan jim je bil »thesaurus« – zaklad, kakor so tudi kasneje imenovali zbirke dragocenosti in umetniško izdelanih predmetov, ki so jih hranili v svetiščih oziroma templjih. Te zbirke so varovali in jih kdaj pa kdaj tudi razkazovali obiskovalcem, zato poimenijo eno prvih stopenj v razvoju muzejev,

- Triglavski tempelj Mojstrana vsebuje tudi besedo triglavski, ki je sestavni del naziva Informacijsko središče Triglavskega narodnega parka,
- predlagano ime torej zajema tako muzejski del kot del Triglavskega narodnega parka, obenem pa ima zgodovinsko izhodišče v začetkih organiziranega slovenskega planinstva.

Kaj zapisati za konec?

Že na začetku je bilo povedano, kakšno tradicijo imajo prizadevanja za planinski muzej, zato si za konec sposodimo misli Cirila Velepiča, ki je v Planinskem vestniku (davnega) leta 1936 zapisal:

»Realizacija Slovenskega alpinskega muzeja bi bila lepo, veliko kulturno delo društva, bila bi pa nedvomno tudi velikega propagandnega pomena ne samo za naš alpinizem, temveč tudi za uso Slovenijo, za njene pokrajine in postojanke (mesta, letovišča, kopališča itd.). Muzej ne sme biti mrtev stroj, temveč kulturno zrcalo naše zemlje, izraženo posebno v pogorski pokrajini žive in trte prirode.« ◊

TRGOVINA Z ALPINISTIČNO, PLANINSKO IN TREKING OPREMO

KRAKOVSKI NASIP 10, LJUBLJANA

DELOVNI ČAS: OD 9.00 - 19.00, SOBOTA OD 9.00 DO 13.00

TELEFON: 01/426-34-28, TELEFAX: 01/257-32-09

VABLJENI!